

İSTANBUL 2 NOLU BAROSU

HUKUK YARGILAMASI VE İDARİ YARGIDA ADLİ YARDIM

ADLİ YARDIM NEDİR?

Adli yardım; müdafî (avukat) seçebilecek durumda olmadığını beyan eden tüm insanların ücretsiz olarak avukatlık hizmetlerinden yararlanmasıdır. Ödeme gücü yoksunluğu sebebiyle bir kimsenin gerekli harç ve giderleri ödeyememesi sebebiyle , hukuki yararının olduğu davayı açamaması , özellikle kendini bir avukatla temsil ettirememesi bir hukuk devletinde normal karşılanabilir bir durum değildir.

Ekonomik ve mali gücü bulunmaması sebebiyle hak arama yolunu kullanamayanların açmak istediği davanın getirdiği parasal yükümlülüklerden geçici olarak muaf tutulması müessesesine hukukumuzda “Adli Yardım” denilmektedir. Adli yardım “Adil yargılanma” hakkı-ilkesinin bir yansımasıdır. Avukatlık ücretlerini ve diğer yargılama giderlerini karşılama olanağı bulunmayanlara sağlanan ücretsiz bir kamu hizmetidir.

ADLİ YARDIMDAN KİMLER FAYDALANABİLİR?

Kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olan kimseler, iddia ve savunmalarında, geçici hukuki korunma taleplerinde ve icra takibinde, taleplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması kaydıyla adli yardımdan yararlanabilirler.

Kamuya yararlı dernek ve vakıflar, iddia ve savunmalarında haklı göründükleri ve mali açıdan zor duruma düşmeden gerekli giderleri kısmen veya tamamen ödeyemeyecek durumda oldukları takdirde adli yardımdan yararlanabilirler.

TÜRK VATANDAŞI OLMAYANLAR ADLİ YARDIMDAN YARARLANABİLİR Mİ?

Yabancıların adli yardımdan yararlanabilmeleri için kısmen ya da tamamen ödeme gücünden yoksunluk ve talebin açıkça dayanaktan yoksun olmaması şartları yanında, karşılıklılık (mütekabiliyet) şartının da bulunması gerekir.

Karşılıklılık şartı, Türkiye’de adli yardım talebinde bulunan yabancıların vatandaşı olduğu ülkede, Türk vatandaşlarının da adli yardımdan yararlanabilmesi ile sağlanır. Karşılıklılık şartının ispatında, iki taraflı veya çok taraflı uluslararası antlaşmalar ve ilgili ülkedeki Türk vatandaşlarına bu hakkın verildiğini gösteren fiili uygulamaların ispatı yeterlidir.

Yabancılar İçin Karşılıklılık Şartının Aranmadığı Haller 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu uyarınca; avukatlık ücretlerini karşılama imkânı bulunmayan başvuru sahibi ve uluslararası koruma statüsü sahibi kişiye, aynı Kanun kapsamındaki iş ve işlemlerle ilgili olarak yargı önündeki başvurularında 1136 sayılı Avukatlık Kanunu’nun adli yardım hükümlerine göre avukatlık hizmeti sağlanır. **Bu durumda karşılıklılık şartı aranmaz.** Ayrıca, başvuru sahibi ve uluslararası koruma statüsü sahibi kişi, sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanan danışmanlık hizmetlerinden faydalanabilir.

ADLİ YARDIM HANGİ DAVALARI KAPSAR?

Adli yardım açılmış veya açılacak tüm hukuk davalarında (asliye hukuk mahkemesi, asliye ticaret mahkemesi, aile mahkemesi, tüketici mahkemesi, fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi, kadastro mahkemesi, icra mahkemesi, iş mahkemesi, sulh hukuk mahkemesi), idari davalarda (idare mahkemesi, vergi mahkemesi), çekişmesiz yargı işlerinde, icra ve iflas takiplerinde, delil tespitinde, ihtiyari tedbir ve ihtiyati hacizlerde geçerlidir.

ADLİ YARDIM ALMANIN ŞARTLARI

Kendisinin ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama ve takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olan kimseler, iddia ve savunmalarında, geçici hukuksal koruma taleplerinde ve icra takiplerinde, haklı oldukları yönünde kanaat uyandırmak kaydıyla Adli Yardımdan yararlanabilir. (HMK md 334/1)

Kamuya yararlı dernek ve vakıflar da iddia ve savunmalarında haklı göründükleri ve mali açıdan zor duruma düşmeden gerekli giderleri kısmen veya tamamen ödeyemeyecek durumda oldukları takdirde Adli Yardımdan yararlanabilirler. (HMK md. 334/2)

Yabancıların Adli yardımdan yararlanabilmeleri ayrıca Karşılıklılık (Mütekabiliyet) şartına bağlıdır. (HMK md. 334/3) Adli yardımdan yararlandırılmada iki şart vardır: Ödeme gücünde yoksunluk koşulu ve dava ve takipte haklılık kanaati uyandırma koşuludur.

Ödeme Gücünden Yoksunluk Koşulu:

Talepte bulunanın, kendisinin ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin gereken yargılama giderlerini kısmen de olsa karşılayamaması hali varsa birinci koşul gerçekleşmiş sayılır. Burada "önemli ölçüde zor duruma düşme" olgusuna bakmak gerekir.

Talepte bulunan bu durumu kanıtlayıcı belgelerini mahkemeye sunmalıdır. (HMK md 336/2). Mahkeme de talepte bulunanın maddi bakımdan "önemli ölçüde zor durumda bulunup bulunmadığını" araştırıp ona göre bir karar verecektir.

Dava ve Takipte Haklılık Kanaati Uyandırma Koşulu:

Talepte bulunan taraf, iddiasının özetini ve dayandığı delilleri mahkemeye sunarak "haklılık kanaati uyandırma" şartını yerini yerine getirecektir. (HMK md. 336/2).

Mahkeme de re'sen incelemede bu tahkik edecek ve hasıl olan kanaate göre takdirde bulunacak ve kararını verecektir.

Bu şartlar sadece gerçek kişiler değil kamuya yararlı dernek ve vakıflar için de geçerlidir.

ADLİ YARDIMIN KAPSAMI NEDİR?

Adli Yardımın Kapsamı Baroların verdiği adli yardım kararı, yalnızca ücretsiz olarak avukatlık hizmetlerinden faydalanma imkânı sağlar, yargılama giderinden muafiyet sağlamaz. Avukatlık ücreti dışındaki diğer yargılama giderlerinden muafiyet için mutlaka mahkemeye başvurulması gereklidir. Mahkemenin verdiği adli yardım kararı, ilgiliye; yapılacak tüm yargılama ve takip giderlerinden geçici olarak muafiyet, yargılama ve takip giderleri için teminat göstermekten muafiyet, dava ve icra takibi sırasında yapılması gereken tüm giderlerin Devlet tarafından avans olarak ödenmesi, davanın avukat ile takibi gerekiyorsa, ücreti sonradan ödenmek üzere bir avukat temini imkânı sağlar. Ayrıca idari davalarda, adli yardımdan faydalanan kimselerden yürütmenin durdurulması kararları için teminat alınmaz.

ADLİ YARDIM BAŞVURU NEREYE YAPILIR?

Adli yardım başvurusu barolara veya mahkemelere yapılabilir. Adli yardım talebi, dava açılmadan önce barolara ve yargılamanın yapılacağı mahkemeye, dava açıldıktan sonra ise yine barolara ve Adli yardım talebi, dava açılmadan önce barolara ve yargılamanın yapılacağı mahkemeye, dava açıldıktan sonra ise yine barolara ve asıl talep veya işin karara bağlanacağı mahkemeye, icra ve iflas takiplerinde ise takibin yapılacağı yerdeki icra mahkemesine, kanun yollarında ise kanun yollarına başvuru sırasında Bölge Adliye Mahkemesine veya Yargıtaya başvurulması gerekmektedir.

Daha sonrasında mahkeme yapılan başvurunun koşulları sağlayıp sağlamadığına, kısmi ya da tamamen karşılanması gerektiğine ya da gerekmediğine karar vermekte ve bu karara göre yardım sağlanmaktadır. Adli yardım talebi reddedilen vatandaşların, kararın alındığı tarih itibarıyla, 1 hafta içinde dilekçe ile itiraz etme hakları bulunmaktadır. Bu itirazdan sonra yardım başvurusu ve hakkında alınan karar tekrar incelenerek yeni bir karar alınır. İtiraz sonrası alınan adli yardım desteği ya da adli yardıma uygun olunmadığı kararı ise kesindir. Tekrar itiraz edilme hakkı bulunmamaktadır.

MAHKEMEDEN ADLİ YARDIM TALEBİNDE BULUNMAK

Adli yardım, asıl talep veya işin karara bağlanacağı mahkemeden; icra ve iflas takiplerinde ise takibin yapılacağı yerdeki icra mahkemesinden dilekçeyle istenir. Talepte bulunan kişi, iddiasının özeti ile birlikte, iddiasını dayandıracığı delilleri ve yargılama giderlerini karşılayabilecek durumda olmadığını gösteren mali durumuna ilişkin belgeleri mahkemeye sunmak zorundadır. (HMK md. 336/ 1-2)

Kanun yollarına başvuru sırasında da adli yardım talebinde bulunulabilir. İstinaf kanun yolunda Bölge Adliye Mahkemesine, Temyiz kanun yolunda Yargıtaya Adli Yardım başvurusu yapılabilir. (HMK md. 336/3)

Talebi inceleyen mahkeme kararını duruşma yapmadan da verebilir. (HMK md. 337 /1)Mahkemenin kabul ya da ret kararı kesindir. Talep (şartlar oluştuğunda) tekrarlanabilir. Adli yardım kabul kararı , talep öncesine ait yargılama giderlerini kapsamaz. (HMK md. 337/ 1-3)Maddi durumda iyileşme olması halinde adli yardım kararı kaldırılır. (HMK md. 338) Mahkemeye gerekli evrakları sunmak zorundadır. Adli yardım talebine ilişkin evrak, her türlü harç ve vergiden muaftır. Mahkeme, adli yardım talebi hakkında duruşma yapmaksızın karar verebilir. Ancak, talep halinde inceleme duruşmalı olarak yapılır.

BARODAN ADLİ YARDIM TALEBİNDE BULUNMAK

Baroya adli yardım talebinde bulunan kişi, talebi hizmetin görüleceği yer adli yardım bürosuna ve temsilciliklerine iletir. Adli yardım bürosu ve temsilcilikleri, talep sahibinden gerekli bilgi ve belgeleri 7 ister. (Başvurucunun üzerine kayıtlı taşınır ve taşınmaz mal bilgileri, başvurucunun aylık kazancı, ailevi durumu, bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısı vb.) Başvurucu, talebinde haklı olduğunu gösterdiği delillerle kanıtlamak zorundadır. Adli yardım bürosu ve temsilcilikleri adli yardım talebini baroya ileten başvurucunun talebinin haklılığı konusunda uygun bulacağı araştırmayı yapar, gerektiğinde karar verir.

Avukatlık Adli Yardım Bürolarından yararlanmak isteyenler, taleplerinin haklılığını kanıtlayıcı belgelerle birlikte /dilekçeyle, ilgili “Baro Adli Yardım Bürosuna” müracaat ederler. (Avukatlık Kanunu md 178/1). Talebin reddi halinde, ilgililer baro başkanlığına başvurabilirler. Baro başkanının vereceği kararlar kesindir.

Avukatlık adli yardım büroları, hem mahkemece kendisine avukat tayin edilmesine karar verilmiş kişiye bir avukat tayin eder, hem de Adli Yardım talebi için doğrudan kendilerine başvuran ve başvurularında haklı görülenler için Yetkili mahkemelerden “Adli Yardım Kararı ” işlemlerini takip ederler. (Avukatlık Kn. Md. 178)Avukatlık Adli Yardım Büroları , ayrıca adli yardım için doğrudan kendilerine başvuranlara bir avukat tayin edilmesine de karar verebilir. (Avukatlık Kn. Md. 178-179)

Tayin edilen avukat “ Görevlendirme Yazısı ” nın tebliğinden itibaren verilen avukatlık görevini ifa ile yükümlüdür. Bu yükümlülük adli yardım talep edenin gerekli bilgi ve belgeleri vermekten imtinası ya da vekaletname vermekten kaçınmasıyla sona erer. Şayet görevlendirilen avukat, bu görevi ifadan çekinir ise, görevlendirilmesinin bildirildiği tarihten itibaren 15 gün içinde , o işin tarifiede belirtilen ücretini baroya ödemek zorundadır.

Barodan Ücretsiz Avukat Talebi İçin Gerekli Evraklar

1. Muhtardan alınacak fakirlik belgesi
2. Muhtardan alınacak ikametgah belgesi
3. Nüfus cüzdan fotokopisi
4. Dava için gerekli belgelerin fotokopisi (İstanbul 2 Nolu Barosu Adli Yardım Bürosu Başvuru Formu, Başvuru Formu (Tutuklu ve Hükümlüler için), Ödeme Formu, Görev Talep Formu, Vergi Banka Bilgileri Formu, 6 Aylık ve Yıllık Rapor Formu

ADLİ YARDIM SONUCUNUN KABULÜ HALİNDE NELER YAPILIR?

Baroya yapılan adli yardım talebinin kabulü halinde, durum bir tutanakla tespit edilir. Başvurucudan, işin sonunda maddi bir yarar elde etmesi halinde, avukata ödenen para ile elde edilecek maddi yararın %5'ini baroya ödeyeceğine; adli yardım isteminin haksız olduğunun sonradan anlaşılması halinde, görevlendirilen avukata ödenen ücretin iki katı ve yapılmış masrafları yasal faizleri ile geri vereceğine ilişkin taahhütname alınır. Vekaletname masrafı adli yardım faslından ödenebilir. Mahkeme, başvurucunun mali durumunu değerlendirerek, talebin kısmen veya tamamen kabulüne karar verebilir. Talebin kabulü halinde, adli yardım hükmün kesinleşmesine kadar devam eder. Adli yardımdan yararlanan kişi için mahkemenin talebi üzerine baro tarafından görevlendirilen avukatın ücreti, yargılama gideri olarak Hazine'den ödenir.

Adli Yardım Başvurusu Kabul Edilen Kişiler, Şu İmkanlardan Yararlanırlar

Yapılacak yargılama giderlerinden geçici olarak muaf tutulurlar. Yargılama gideri için teminat gösterme yükümlülüğünden muaf tutulurlar. (HMK md. 84 , MÖHUK md. 48)

Davanın görülmesi sürecinde gereken tüm giderlerin Devlet tarafında avans olarak ödenmesinden yararlandırılmış olurlar. Davanın avukatla takibinin gerekmesi durumunda ücreti sonradan hazineden karşılanmak üzere Baroca Avukat temini imkanından yararlanırlar. (HMK md. 340)

Adli Yardım kararından dolayı ertelenen tüm yargılama giderleri ile devletçe ödenen avanslar, dava ve takibin sonunda haksız çıkan taraftan tahsil olunur. (HMK md. 339) Adli yardımdan yararlanan kişinin dava sonunda haksız çıkması halinde, uygun görülürse yargılama giderlerinin en çok 1 yıl içerisinde, aylık eşit taksitler halinde ödenmesine karar verilebilir. (HMK md. 339)

ADLİ YARDIM TALEBİNİN KABULÜNDEN SONRA ADLİ YARDIM KARARI KALDIRILABİLİR Mİ?

Adli yardımdan yararlanan kişinin, mali durumu hakkında kasten veya ağır kusuru sonucu yanlış bilgi verdiği ortaya çıkar veya sonradan mali durumunun yeteri derecede iyileştiği anlaşılırsa adli yardım kararı kaldırılır.

ADLİ YARDIM SONUCUNUN REDDİ HALİNDE NELER YAPILIR?

Barolara iletilen adli yardım talebinin adli yardım bürosu ve temsilcilikleri tarafından reddedilmesi halinde talepte bulunan; tebliğden itibaren on gün içinde yazılı veya sözlü olarak baro başkanına başvurabilir. Baro başkanı, yedi gün içinde karar verir, bu karar kesindir. Süresinde karar verilmediği takdirde talep ret edilmiş sayılır.

Adli yardım taleplerinin reddine ilişkin mahkeme kararlarında sunulan bilgi ve belgelerin kabul edilmeme sebebi açıkça belirtilir. Adli yardım talebinin reddine ilişkin bu karara karşı, tebliğinden itibaren bir hafta içinde kararı veren mahkemeye dilekçe vermek suretiyle itiraz edilebilir. Kararına itiraz edilen mahkeme, itirazı incelemesi için dosyayı o yerde adli yardım talebi yapılan hukuk mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde adli yardım talebi yapılan hukuk mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde ise aynı işlere bakmakla görevli en yakın mahkemeye gönderir. İtiraz incelemesi neticesinde verilen karar kesindir.

ADLİ YARDIM TALEBİNİN REDDEDİLMESİ HALİNDE TEKRAR BAŞVURU YAPILABİLİR Mİ?

Adli yardım talebi reddedilirse, ödeme gücünde sonradan gerçekleşen ciddi bir azalmaya dayanılarak tekrar baro veya mahkemeye talepte bulunulabilir. Adli Yardım Hangi Hallerde Sona Erer? Adli yardımdan faydalanan kişinin ölmesi veya dava dışı kalması, kamuya yararlı dernek veya vakfın tüzel kişiliğinin sona ermesi veya dava dışı kalması, adli yardım kararının kaldırılması veya asıl dava veya takibin sonuçlanması ile adli yardım sona erer.